

FŐNIX – ME

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

**MEGÚJULÓ EGYETEM FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYI
FEJLESZTÉSEK A FELSŐFOKÚ OKTATÁS MINŐSÉGÉNEK ÉS
HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉNEK EGYÜTTES JAVÍTÁSA
ÉRDEKÉBEN**

EFOP-3.4.3-16-2016-00015

**Miben hiszünk? Miért hiszünk?
Miben kételkedünk? Miért kételkedünk?
Kísérletek a hit definíciójára**

Dr. Fazekas Csaba

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

„- Vagyis, mit kell vele csinálni?

- Megmagyarázni, hogy ő egy gyík.
- Csakhogy nem érti az emberi beszédet!
- Akkor ez a dolog nem énrám tartozik.
- Hanem kire?
- Van itt egy nyelvtudományi csoport, mely kizárólag a hüllők beszédével foglalkozik. De kapcsolhatom a filozófiai munkaközösséget is... Akartok a Jóistennel beszélni?

Hát persze hogy akartak! Az üde hangú analitikusnő megmagyarázta, hogy hetenkint háromszor (hétfőn, szerdán, pénteken) a materialisták tartanak ügyeletet, a többi napon az egy- és többistenhivők, a zen-buddhisták és egzisztencialisták. Ígérni, azt mondta, nem ígérhet semmit, de csodák csodája, mihelyt átkapcsolta őket, maga a Jóisten vette föl a kagylót.

- Mit akartok? Hogy föltámasszam a gyíkokskát? - kérdezte.
- Az lenne talán a legegyszerűbb.
- Na, nem bánom - mondta a Jóisten. - Menjetek vissza futballozni.

Visszamentek. Körülnéztek: A gyík nem volt sehol! Nyugodtan játszhattak tovább. **(És, csak úgy mellékesen, a 170-100 ezzel pontot tett arra a századok óta folyó vitára, hogy van-e Isten, vagy nincs.)** Ily megbízhatóan, pontosan és lelkiismeretesen dolgozik a Különleges Tudakozó!”

Örkény István: 170-100 (Egyperces novellák)

Mi a hit?

Az embert körülvevő világ:
bizonyosságok és bizonytalanságok (a
bizonyosságok sem bizonyosak)

Hit forrása: ismereteink mindig elégtelenek voltak, az
emberi értelem örök korlátozottsága

Hit: → általános

→ természetfeletti lény (isten, istenség, törvény,
erő...)

A hit definíciójára legjobb kísérlet:

„A hit pedig a reménylett dolgoknak
valósága, és a nem látott dolgokról való
meggyőződés.” (Zsid. 11,1)

Ez minden hitre, vallásra egyformán igaz tétel.

Sőt, az egyszerű, hétköznapi „hit” esetében is!

A hit és a tények ismeretének viszonya távolról
sem egyértelmű.

„Hiszem, ha látom.” → „Hiszem, ha látom?”

„A Krisztus, az Izráel királya, szálljon le most
a keresztről, hogy lássuk és higgyünk.” (Márk
15,32.)

Értelem és hit: a folytonos konfliktus és a folytonos egyensúly-keresés.

Hit: emberi szükséglet, kielégítése: racionális és irracionális → a határ meghúzása nehéz.

Hit:

1. Isten (természetfölötti...) tényének pusztá elfogadása
2. A tény elfogadásán túl a követés igénye

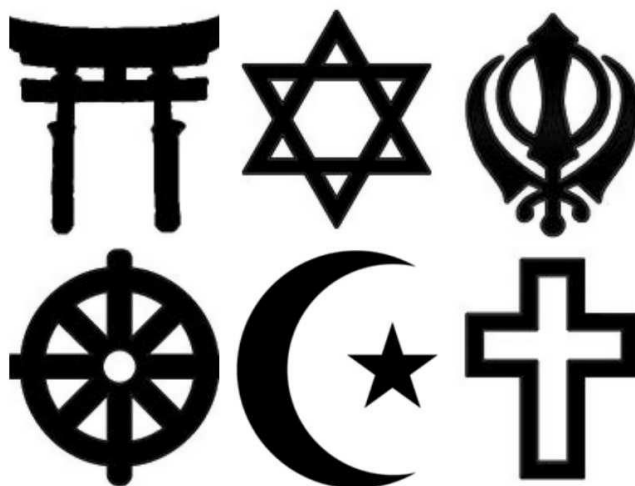
Vallás: a hit (mások által) rendszerezett, az egyén által elfogadott formája.

Egyház (felekezet): a hívő egyének (mások által) rendszerezett, az egyén által elfogadott formája.

Különös vallások → minden vallás különleges a kívülállónak, és természetes a követőjének.

Vallásos hit: belső meggyőződés és szabálykövetés. Szabályok: erkölcsi, életvezetési, szexuális stb. → folyamatos értelmezési viták → vallási irányzatok

Hogyan hiszünk, mit hiszünk?

A vallásszociológia válasza.

Tomka Miklós

A vallásosság mérése

(Módszertani tépelődések)

Mentálhigiénié és Pszichoszomatika 5(2004)2, 103–125

A TÉMA TÖRTÉNETI BEVEZETÉSE

A fenti címmel jelent meg egyik első vallásszociológiai tanulmányom, amely igyekezett áttekinteni, hogy a valláspszichológiában és – szociológiában a vallásosságot miképpen operacionalizálják és mérik¹. Az időpont nem volt véletlen. Alighanem a politikai légkör alakulása is közrejátszott abban, hogy ugyanebben az időben több folyóirat² is hajlandó volt a vallásszociológia megalapozására szánt cikket elfogadni. S ami a továbbiak szempontjából a legfontosabb volt: a MR Tömegkommunikációs Kutatóközpont (azaz TK, a későbbi Magyar Közvéleménykutató Intézet, MKI) lehetség tette, hogy egy nagyobb (5 x 2000 fős) kutatásban³ a felekezetre és a vallásosságra vonatkozó kérdést is feltegyünk. A világnézeti pozíciót ekkoriban a hivatalos ideológia – és a káderlapok – egyszerűen az idealista/materialista ellentétben rögzítették, ami a köznyelvben a vallásos/nem-vallásos fogalompárnak felelt meg. Ez szerepelt az említett vizsgálatban s utána még néhány évig a kérdőívekben⁴. A történethez ugyanis az is

Kopp Mária* – Székely András – Skrabski Árpád

VALLÁSOSSÁG ÉS EGÉSZSÉG AZ ÁTALAKULÓ TÁRSADALOMBAN

ngarostudy 2002” (12 668 személy kikérdezésén alapuló, életkor, nem és terület szerint osan reprezentatív) vizsgálatunk eredményei szerint a 18 évesnél idősebb magyar íg 25%-a mondta magát nem hívőnek, 18% nem gyakorolja vallását, 27% a maga n, 17% egyházában ritkán és 13% egyházában rendszeresen vallásgyakorló. 1995 óta 6%-al csökkent a nem hívők aránya, elsősorban a maguk módján vallásgyakorlók aránya nőtt jelentősen. 35% számára a vallás egyáltalán nem fontos, 39% számára kissé és 26% számára nagyon fontos. A vallásgyakorlás és a vallás fontosságának megítélése leginkább az életkorral, nemmel, az anyagi helyzettel és az iskolázottsággal áll kapcsolatban, ezért a vallás és az egészség összefüggéseinek elemzésénél minden esetben korrigáltuk az adato-

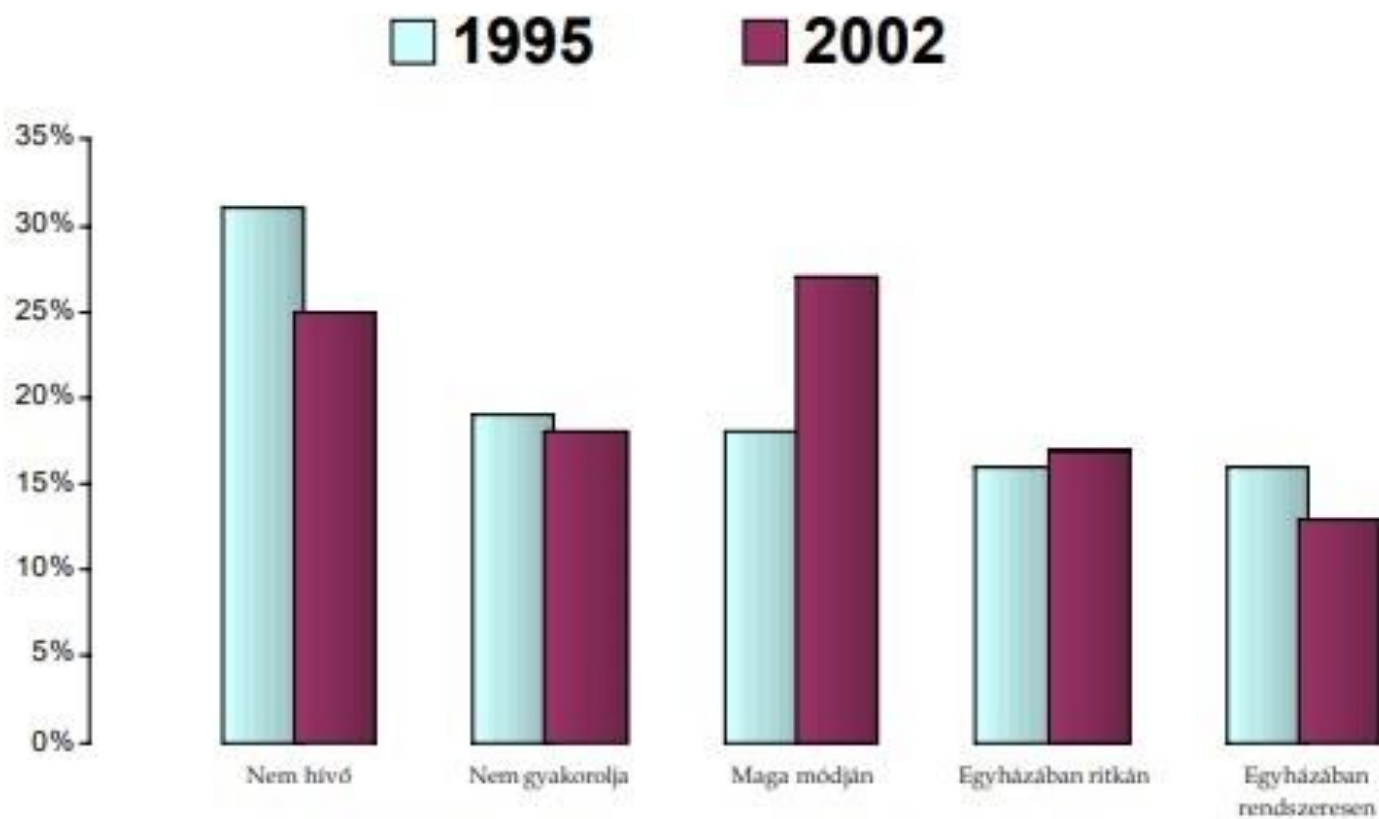
A többség: a „maga módján...” Más a vallásos, más a hívő.

A vallási önbesorolás kategóriái, 1980–2008, a magyar felnőtt lakosság körében (%)

Év	<i>Vallásos az egyház tanítása szerint</i>	<i>Vallásos a maga módján</i>	<i>Nem tudja eldönteni, hogy vallásos-e</i>	<i>Nem vallásos</i>	<i>Más a meggyőződése. ateista</i>	<i>Nem tudja, nem válaszolt</i>	<i>Összes</i>
1980	10,6	40,9	8,2	19,3	19	2	100
1988	12,3	45,8	5,2	26,6	8,7	1,4	100
1991	16	52,8	5,4	20,8	4,5	0,5	100
2000	13,5	56,9	3,3	25,7	–	0,6	100
2008	17,8	48,3	5,7	27,9	–	0,2	100

(Tomka Miklós kutatásai alapján: Bögre Zsuzsanna: „Átmeneti” kategóriák erősödése az ifjúság vallásos önjellemzésekor. In: *Metszetek*, 2017. 3. sz. 31-46. p.)

1. ábra. Vallásgyakorlás a magyar népesség körében

Vallásos hit: zárt rendszer, minden magyarázat
forrásaként szóba jöhet

Hit → vallás → fanatizmus

Minden vallás teheti jobbbá és erkölcsösebbé, ugyanakkor
fanatikusabbá is az egyént

Kereszténység:

„Amit akartok azért, hogy az emberek ti veletek
cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal;
mert ez a törvény és a próféták.” (Mt. 7,12)

Inkvizíció, vallásháborúk...

Islám:

„Ha Urad úgy akarta volna, akkor mindenki, aki a földön van, mind hívő lenne. Vajon hát kényszeríteni akarod az embereket arra, hogy hívők legyenek?” (Korán 10: 99)

„És mondd (Mohamed): „Az igazság [amivel eljöttem], Uratoktól való, s aki akar, az higgyen, és aki nem akar, az ne higgyen!” (Korán 18: 29)

„Nincs kényszer a vallásban. Bizony, a helyes út nyilvánvalóan elkülönült a tévelygés útjától.” (Korán 2:256)

Az európai „keresztény” kultúra:

Nemcsak a vallás kultúrája, hanem a
vallásszabadság kultúrája IS.

A vallásszabadság korlátai.

Kereszténység + kételkedés.

Hit: egyéni meggyőződés, államnak, pártnak,
nemzetnek nem lehet vallása.

Megoldás:

→ a hit korlátainak felismerése

→ a tényekről való ismeret korlátozott voltának felismerése

→ tolerancia

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Dr. Fazekas Csaba egyet. docens
Miskolci Egyetem BTK
Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete

www.fazekascsaba.hu
fazekas@uni-miskolc.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE